

Občanská poradna Brno
Anenská 10, 602 00 Brno
Tel: 739 655 052
Email: poradna.brno@volny.cz
www.poradnabrno.eu

Oběť trestného činu

Kdo je [obětí trestného činu](#), vymezuje [zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů](#). Tento zákon upravuje práva obětí a stanoví, aby s obětí bylo zacházeno citlivě, s respektem k jejím individuálním potřebám a s přihlédnutím k povaze trestného činu. Zvláštní práva pak připisuje zákon [zvlášť zranitelným obětem](#).

Oběť trestného činu může mít (a zpravidla má) i postavení poškozeného v trestním řízení.

Poškozeným jste, pokud:

- Vám bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo se na Váš úkor pachatel obohatil,
- Jste pozůstalý po oběti trestného činu (např. manžel, rodič apod.)

Poškozeným není:

- ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem,
- ten, kdo je v daném trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

Poškozený je v trestním řízení zároveň svědkem, z čehož mu vyplývají práva a povinnosti svědka.

Základní práva:

- **poskytnutí odborné pomoci**
K dispozici máte rovněž [registr poskytovatelů pomoci obětem](#). Tato pomoc zahrnuje psychologické služby, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací a možnost účasti ve speciálních programech, které slouží k obnově vztahů a nápravě vzniklé újmy.
- **právo na informace**
První poučení dostanete hned při nahlášení trestného činu. Máte právo zejména na informace o tom, kde můžete podat trestní oznámení, jaký postup pak následuje a u koho se můžete na průběh řízení informovat. Ptejte se také na možnosti zajištění Vašeho bezpečí nebo na to, kam se máte obrátit s žádostí o odbornou pomoc.
- **právo na účast na trestním řízením**
Máte právo činit návrhy na doplnění vyšetřování nebo dokazování a v některých případech můžete nedat souhlas s trestním stíháním nebo vzít již učiněný souhlas zpět. Máte rovněž právo nahlížet do trestního spisu. Ze závažných důvodů Vám však toto právo může být v přípravném řízení odepřeno. Máte právo se účastnit sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání o odvolání nebo schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit.
- **právo o ochranu před hrozícím nebezpečím**
Policista, v konkrétních případech, kdy dochází k ohrožení bezpečí oběti, provede úkon nebo přijme jiné opatření k zajištění jejího bezpečí.
- **právo na ochranu soukromí**
Trestní řád upravuje zákaz zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti oběti. Zároveň můžete požádat o ochranu osobních údajů vedených ve spise, jako jsou údaje o bydliště a doručovací adrese, údaje o Vašem zaměstnání či podnikání a údaje o osobních,

rodinných a majetkových poměrech. To znamená, že tyto údaje se vedou tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci.

- **právo na ochranu před druhotnou újmou**

Jedním z opatření je zabránění přímého kontaktu mezi obětí a podezřelou osobou. Dalším dílčím opatřením je omezení otázek intimního charakteru, které nemají význam pro danou věc. Důležitým oprávněním oběti, které tento zákon zavedl, je oprávnění žádat, aby byla vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví, což je podstatné zejména u trestných činů sexuálního charakteru. Specifickým způsobem je v zákoně upraven výslech zvláště zranitelné oběti, který jí poskytuje vyšší úroveň ochrany práv oproti ostatní obětem.

- **v některých případech máte právo na peněžitou pomoc**

Pokud se následkem trestného činu zhorší Vaše sociální situace, můžete požádat o peněžitou pomoc. Ta spočívá v poskytnutí jednorázové peněžité částky, případně Vám mohou být uhrazeny náklady spojené s poskytnutím odborné péče.

- **právo žádat náhradu škody**

Máte nárok na náhradu způsobené újmy, např. při ublížení na zdraví či usmrcení. Dále máte nárok na náhradu majetkové škody, zejména tehdy, pokud Vám vznikly náklady spojené s péčí o zdraví, když došlo k odcizení nebo zničení věci nebo jste vlivem trestného činu přišli o výdělek.

Pozor! Svůj nárok na náhradu můžete uplatnit nejpozději při hlavním líčení před zahájením dokazování.

Co všechno můžete žádat:

- Náhradu škody při ublížení na zdraví či usmrcení.
- Náhradu nákladů spojených s péčí o zdraví.
- Náhradu odcizených či zničených věcí.
- Náhradu škody na vozidle při dopravní nehodě.
- Náhradu škody při ušlém výdělku.
- Náhradu škody na věci zvláštní obliby (výše náhrady podle osobního významu dané věci, ne ceny).
- Náhradu škody při poranění zvířete

Zvláště zranitelnou obětí je:

- dítě,
- osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- oběť trestného činu obchodování s lidmi nebo trestného činu teroristického útoku
- oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchaní trestného činu nebo závislost na ní.

Jaká speciální práva mají zvláště zranitelné oběti?

Kromě práv, která připisuje zákon všem obětem trestných činů (viz výše), mají zvláště zranitelné oběti určitá speciální práva:

- Právo na bezplatnou odbornou pomoc
- Právo na zabránění kontaktu s pachatelem
- Právo na ochranu při výslechu nebo podání vysvětlení
- Právo na zastupování zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu

Kdo mě může v trestním řízení zastupovat?

Zastupovat Vás může zmocněnec, který má Vaši plnou moc. Během návštěvy policie nebo u státního zastupitelství či soudu se můžete nechat doprovodit důvěrníkem. Důvěrník Vám poskytne potřebnou, zejména psychickou, podporu. Důvěrník však (pokud není současně zmocněncem) nemůže zasahovat do průběhu úkonu. V případě, že je Vám méně než 18 let nebo je omezena Vaše svéprávnost, vystupuje za Vás zákonný zástupce, případně opatrovník. V některých případech Vám může být poskytnuto zastoupení bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Přestupek

Můžete navrhovat důkazy a činit jiné návrhy po celou dobu řízení až do vydání rozhodnutí. Máte právo žádat nařízení ústního jednání – úřad při něm bude provádět dokazování. Budete zde moci klást otázky jiným účastníkům, dále svědkům a znalcům. Při ústním jednání nemusíte vypovídat. K dalším Vaším právům patří právo nahlížet do spisu, namítat podjatost, stěžovat si, odmítnout podepsat protokol či uplatnit vůči němu námítky a právo vyjádřit se před vydáním rozhodnutí k jeho podkladům. Podrobnosti o svých právech naleznete v letáku Správní řád umístěném na stránkách www.ochrance.cz v sekci Životní situace.

Poškozený je v řízení o přestupku ten, kdo přestupkem utrpěl majetkovou škodu a nárok na náhradu této škody uplatnil v řízení o přestupku. Bez toho není osoba (byť by utrpěla zranění či škodu na majetku) účastníkem řízení o přestupku. V řízení o přestupku se však osoba, které byla spácháním přestupku způsobena škoda nebo na jejíž úkor se obviněný spácháním přestupku bezdůvodně obohatil, stává tzv. poškozeným dle § 70 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich až v okamžiku, kdy tato osoba uplatní nárok na náhradu takové škody v řízení.

Pár důležitých rad:

- Nezapomeňte při zranění vyhledat lékařskou pomoc. Lékařské zprávy uchovejte pro budoucí použití.
- Požádejte o náhradu škody vzniklé trestným činem.
- Požádejte o peněžitou pomoc, v případech, kdy na ni máte právo.
- Snažte se být aktivní a sledovat průběh trestního řízení.
- Požádejte o sociální dávky, pokud se dostanete do nepříznivé životní situace.
- Nestyďte se v případě psychických obtíží obrátit o pomoc psychologa nebo psychoterapeuta.
- Mluvte se svými blízkými o Vašich potřebách a pocitech.
- Nezapomeňte, že psychické rány mohou bolet stejně, jako fyzické.
- Nebojte se vyjádřit své emoce. Vaše pocity jsou důležité.
- Nebojte se mluvit o tom, co Vám trestný čin způsobil a jak se nyní cítíte.

Na koho se obrátit:

- Policie ČR (www.policie.cz)
- Probační a mediační služba (www.pmscr.cz)
- Bílý kruh bezpečí (www.bkp.cz)
- Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů (<https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>)
- Persefona, o.s. (<https://www.persefona.cz/>)